

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΕΡΑ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΚΤΙΡΙΑ, ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ - Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2024-2025
ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑ: ΕΛΕΝΗ ΖΥΜΗ

ΘΕΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εκπόνηση εργασίας, η παρουσίασή της μέσα στην αίθουσα κατά τη διάρκεια του εξαμήνου και η γραπτή παράδοσή της είναι υποχρεωτική για όλους τους φοιτητές, παλαιούς και νέους, και συνυπολογίζεται στη βαθμολογία του μαθήματος σε ποσοστό 50%. Τις εργασίες μπορείτε να τις αναλάβετε ανά δύο ή ατομικά.

Οι εργασίες χρειάζεται να εστιάσουν στις παραμέτρους εκείνες στις οποίες δίνεται έμφαση στο μάθημα, δηλαδή α) στις αλλαγές που παρατηρούνται στα οικοδομήματα και στους τύπους των αναθημάτων των ιερών κατά την περίοδο που έχετε αναλάβει, β) σε πιθανές αλλαγές του τελετουργικού και γ) στη μορφή των αθλητικών ή άλλων αγώνων. Οι πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές ή άλλες εξελίξεις (π.χ. αλλαγές στη λατρεία, προσθήκη νέων θεών, κ.ά.) συχνά επέβαλαν την μετεξέλιξη του ιερού, με την προσθήκη νέων κτηρίων ή διαφορετικών κατηγοριών αναθημάτων. Παρακαλώ να ακολουθήσετε τις παραπάνω κατευθύνσεις και **να μην περιοριστείτε στην αναλυτική παρουσίαση της αρχιτεκτονικής ή του γλυπτού διακόσμου των οικοδομημάτων των ιερών**.

Προφορική παρουσίαση: 15 λεπτά (περίπου 12 διαφάνειες σε Power Point) μέσα στην αίθουσα για να υπάρχει περιθώριο για συζήτηση.

Έκταση γραπτής εργασίας: 7-12 σελίδες. Η εργασία θα περιλαμβάνει υποσημειώσεις και βιβλιογραφία (η βιβλιογραφία δεν υπολογίζεται στον αριθμό των σελίδων).

Παράδοση γραπτής εργασίας: μία εβδομάδα μετά την ημερομηνία εξέτασης του μαθήματος.

Ενημερώστε με email (ezimi@uop.gr) για το θέμα που θα επιλέξετε και για την ημερομηνία που σας εξυπηρετεί να παρουσιάσετε. Οι ημερομηνίες αναφέρονται στο τέλος του κειμένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Για όλα τα θέματα των εργασιών θα βοηθήσουν τα εξής:

Βλαχόπουλος, Α., *Αρχαιολογία - όλοι οι τόμοι Πελοπόννησος, Εύβοια και Στερεά Ελλάδα, Νησιά του Αιγαίου, Μακεδονία*, κλπ.

Gruben, G., *Ιερά και Ναοί των Αρχαίων Ελλήνων*. Μτφρ. Δ. Ακτσελή, Αθήνα 2000.

Παπαχατζής, Ν., *Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών 2004.

ΟΛΥΜΠΙΑ

1. Οι λατρείες γυναικείων θεοτήτων στο ιερό της Ολυμπίας διαχρονικά

Λιάγκουρας, Χ., Η Λατρεία των γυναικείων θεοτήτων στην Ολυμπία, Ήρα και Άρτεμη, *Ηλειακή Πρωτοχρονιά - Ηλειακό Πανόραμα* 2015, 1-9.

Λουμιώτη-Γουρλομάτη, Κ., *Λατρείες της Ολυμπίας και πρόταση παρουσίασης τους στο Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας μέσω νέων τεχνολογιών* (αδημοσίευτη διπλωματική εργασία)

ΠΜΣ, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών), Καλαμάτα 2020.

Μαράντου, Ε., *Θεότητες, λατρεία και χωροθεσία λατρευτικών τόπων στην κεντρική και νότια Πελοπόννησο* (διδακτορική διατριβή, Ιόνιο Πανεπιστήμιο), Κέρκυρα 2013.

2. Το ιερό της Ολυμπίας κατά την πρώιμη εποχή του Σιδήρου και τους Γεωμετρικούς χρόνους και οι απαρχές των Ολυμπιακών αγώνων (για τις απαρχές, βλ. άρθρο **Βαλαβάνη αναρτημένο στο e-class του μαθήματος**)
3. Το ιερό της Ολυμπίας στους αρχαϊκούς χρόνους
4. Το ιερό της Ολυμπίας κατά τους κλασικούς χρόνους
5. Το ιερό της Ολυμπίας κατά τους ελληνιστικούς χρόνους

Βιβλιογραφία

Βαλαβάνης, Π., *Ιερά και Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα*, Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2017 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Fontenrose, J., *The hero as athlete, CSCA (University of California Studies in Classical Antiquity)* 1 (1968), 73–104.

Herrmann, H.-V., 'Pelops in Olympia', στο: *ΣΤΗΛΗ. Τόμος εις μνήμην, Νικολάου Κοντολέοντος*, Αθήνα 1980, 59–74.

Mallwitz, A., 'Cult and competition locations at Olympia', στο: W.J. Raschke (επιμ.), *The archaeology of the Olympics: the Olympics and other festivals in antiquity*. Wisconsin Studies in Classics), Wisconsin 1988, 79–109.

Morgan, C., *Athletes and Oracles. The Transformation of Olympia and Delphi in the Eighth Century B.C.*, Cambridge, 1990 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Morgan, C., The origins of pan-hellenism, στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek Sanctuaries. New Approaches*. London, 1993, 18-44 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).

Scott, M., *Delphi and Olympia: The Spatial Politics of Panhellenism in the Archaic and Classical Periods*, Cambridge University Press, 2010 (το δανείζετε από εμένα).

Χατζή, Γ.Ε., *Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας*, Ίδρυμα Λάτση, Αθήνα 2008 (https://www.latsis-foundation.org/content/elib/book_15/olympia_gr.pdf).

ΔΗΛΟΣ

6. Το ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο στους γεωμετρικούς και αρχαϊκούς χρόνους
7. Το ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο στους κλασικούς χρόνους
8. Το ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο στους ελληνιστικούς χρόνους

Βιβλιογραφία

Ζαφειροπούλου, Φ. Ν., *Δήλος. Μαρτυρίες από τα Μουσειακά ευρήματα*, Εκδόσεις Αδάμ, Αθήνα 1998.

Ζαφειροπούλου Φ., *Δήλος. Τα μνημεία και το μουσείο*, Εκδόσεις Κρήνη, Αθήνα 1993.

Λαμπρινουδάκης, Β., *Ιστορία και Μνημεία της Δήλου*, 2019

(<https://diazoma.gr/site-assets/%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%91-%CE%9A%CE%91%CE%99-%CE%9C%CE%9D%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%91-%CE%A4%CE%97%CE%A3-%CE%94%CE%97%CE%9B%CE%9F%CE%A5.pdf>)

Moretti J.- C., Κυκλάδες-Δήλος, *Αρχαιολογία και Τέχνες* 135 (2021) (www.archaiologia.gr)

Roussel, P., *Δήλος η πανίερη νήσος*, Εκδόσεις Δημιουργία, Αθήνα 1990.

Τσάκος, Κ., *Δήλος – Μύκονος. Ιστορικός και Αρχαιολογικός Οδηγός*, Εκδόσεις Έσπερος, Αθήνα 1998.

Χατζηδάκης, Π.Ι., *Δήλος*, Ίδρυμα Λάτση, Αθήνα 2003 (https://www.latsis-foundation.org/content/elib/book_5/delos_gr.pdf).

ΙΣΘΜΙΑ

9. Το ιερό του Ποσειδώνα στην Ισθμία κατά τους γεωμετρικούς και αρχαϊκούς χρόνους
10. Το ιερό του Ποσειδώνα στην Ισθμία κατά τους κλασικούς και ελληνιστικούς χρόνους

Βιβλιογραφία

- Βαλαβάνης, Π.**, *Ιερά και Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα*, Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2017 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).
- Fontenrose, J.**, The hero as athlete, *CSCA (University of California Studies in Classical Antiquity)* 1 (1968), 73–104.
- Gebhard, E.R.**, 'The evolution of a pan-Hellenic sanctuary: from archaeology towards history at Isthmia', στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek sanctuaries. New approaches*, London & New York 1993, 154–177 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).
- Gebhard, E.R. – Dickie, M.W.**, 'Melikertes-Palaimon, hero of the Isthmian games', στο: Hägg, R. (επιμ.), *Ancient Greek hero cult Ancient Greek hero cult. Proceedings of the Fifth International Seminar on ancient Greek cult, organized by the Department of Classical Archaeology and Ancient History, Göteborg University, 21–23 April 1995*. ActaAth-80, 16, Stockholm 1999, 159–165.
- Morgan, C.**, The origins of pan-hellenism, στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek Sanctuaries. New Approaches*. London, 1993, 18-44 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).
- Morgan, C.**, The evolution of a sacral landscape: Isthmia, Perachora and the early Corinthian state, στο: S. Alcock - R. Osborne (επιμ.), *Placing the Gods, Sanctuaries and Sacred Space in Ancient Greece*, Oxford 1994, 106-143.
- Επίσης, οι τόμοι της Αρχαϊκής και Κλασικής εποχής της **Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους – θα ψάξετε το ιερό με το όνομά του στα περιεχόμενα και στο index** (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

ΔΕΛΦΟΙ

11. Το ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς κατά τους γεωμετρικούς χρόνους
12. Το ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς κατά τους αρχαϊκούς χρόνους
13. Το ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς κατά τους κλασικούς χρόνους
14. Το ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς κατά τους ελληνιστικούς χρόνους
15. Το ιερό της Αθηνάς Προναίας στους Δελφούς

Βιβλιογραφία

- Βαλαβάνης, Π.**, *Ιερά και Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα*, Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2017 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).
- Κολώνια, Ρ.**, *Το Αρχαιολογικό Μουσείο των Δελφών*, Ίδρυμα Λάτση, Αθήνα 2006 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής και https://www.latsis-foundation.org/content/elib/book_13/delphoi_gr.pdf).
- Morgan, C.**, *Athletes and Oracles. The Transformation of Olympia and Delphi in the Eighth Century B.C.*, Cambridge, 1990 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).
- Morgan, C.**, The origins of pan-hellenism, στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek Sanctuaries. New Approaches*. London, 1993, 18-44 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).
- Scott, M.**, *Delphi and Olympia: The Spatial Politics of Panhellenism in the Archaic and Classical Periods*, Cambridge University Press, 2010 (το δανείζετε από το γραφείο μου).

NEMEA

16. Το ιερό του Δία στη Νεμέα

Βιβλιογραφία

- Βαλαβάνης, Π.**, *Ιερά και Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα*, Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2017.

Fontenrose, J., The hero as athlete, *CSCA (University of California Studies in Classical Antiquity)* 1 (1968), 73–104.

Morgan, C., The origins of pan-hellenism, στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek Sanctuaries. New Approaches*. London, 1993, 18-44 44 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).

Miller, St., *Νεμέα. Μουσείο και Αρχαιολογικός χώρος*, Ταμείο Αρχαιολογικών Χώρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα 2005 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

ΑΘΗΝΑ

17. Το ιερό στην Ακρόπολη της Αθήνας την εποχή των Πεισιστρατιδών

18. Το ιερό στην Ακρόπολη της Αθήνας κατά τους ελληνοιστικούς χρόνους

(Επίσης, Π. Βαλαβάνης, *Δραματικοί αγώνες και αρχιτεκτονική στη νότια κλιτύ της Ακρόπολης*: αναρτημένο στο e-class)

Βιβλιογραφία

Hurwit, J. M., *The Athenian Acropolis: History, Mythology, and Archaeology from the Neolithic Era to the Present*, Cambridge 1999 (το δανείζετε από εμένα).

Η Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών

(https://archaeologia.eie.gr/archaeologia/gr/02_DELTIA/Acropolis.aspx)

19. Τα ιερά στη βόρεια κλιτύ της Ακρόπολης της Αθήνας

Βιβλιογραφία

Δανεισμός βιβλίου από το γραφείο μου

Yioutsos (άρθρο αναρτημένο στο e-class)

ΙΕΡΑ – ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΑ

20. Το ιερό του Ασκληπιού στην Κω

Pollitt, J. J., *Η τέχνη στην ελληνοιστική εποχή*, Εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 2004.

Μποσνάκης (αναρτημένο στο e-class)

21. Το ιερό του Ασκληπιού στην Αθήνα

Aleshire, S.B., *The Athenian Asklepieion: the people, their dedications, and the inventories*, Gieben, Amsterdam 1989.

Παπαθανασόπουλος, Θ.Γ., *Το ιερό και το θέατρο του Διονύσου*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1993.

22. Το ιερό του Ασκληπιού στην Επίδαυρο κατά την κλασική περίοδο

Καββαδίας, Π., *Το ιερό του Ασκληπιού στην Επίδαυρο και η θεραπεία των ασθενών*, Εκδ. Οδ.

Χατζόπουλος & ΣΙΑ Ο.Ε., Αθήνα 2003.

Λαμπρινουδάκης, Β., (επιμ.), *Το Ασκληπιείο της Επιδαύρου. Η έδρα του θεού γιατρού της αρχαιότητας*, Αθήνα 1999.

Επίσης, άρθρα Β. Λαμπρινουδάκη και Α. Σφυροέρα στο Αρχαιολογικό Έργο στην Πελοπόννησο

(https://ham.uop.gr/images/aepel1_all_final.pdf, http://ham.uop.gr/images/aepel2_full.pdf)

ΙΕΡΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΩΝ/ΧΘΟΝΙΩΝ ΛΑΤΡΕΙΩΝ

Burkert, W., *Μυστηριακές λατρείες της αρχαιότητας*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1997.

Λεβέντη, Ι. – Μητσοπούλου, Χ. (επιμ.), *Ιερά και λατρείες της Δήμητρας στον αρχαίο ελληνικό κόσμο.*

Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και

Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Βόλος 4-5 Ιουνίου 2005, Βόλος 2010.

23. Το ιερό της Δήμητρας και της κόρης στην Ελευσίνα κατά τους γεωμετρικούς και αρχαίους χρόνους

24. Το ιερό της Δήμητρας και της Κόρης στην Ελευσίνα στους κλασικούς χρόνους

Βιβλιογραφία για Ελευσίνα

Cosmopolous, M. B., *The Sanctuary of Demeter at Eleusis. The Bronze Age*. Volumes I & II, Library of the Archaeological Society at Athens, Athens 2014.

Mitsopoulou, Chr., The Eleusinian Processional Cult Vessel. Iconographic Evidence and Interpretation, στο: Haysom M. & Wallensten J. (επιμ.), *Current Approaches to Religion in Ancient Greece. Papers presented at a symposium at the Swedish Institute at Athens, 17–19 April 2008, Athens*, Acta Instituti Atheniensis regni Sueciae, Series in 8°, 21, Stockholm 2011, 189-226.

Παπαγγελή, Κ., *Ελευσίνα. Ο Αρχαιολογικός χώρος και το Μουσείο*, Ίδρυμα Λάτση, Αθήνα 2002 (latsis-foundation.org/content/elib/book_10/elefsis_gr.pdf).

Επίσης, <https://www.efada.gr/en-us/Archaeological-Sites-Monuments/Eleusis>

Petridou (άρθρο αναρτημένο στο e-class)

25. Το ιερό της Δήμητρας στο Δίον της Μακεδονίας

Πινγιάτογλου, Σ., *Δίον. Το ιερό της Δήμητρος*, Studio University Press, Θεσσαλονίκη 2015.

ΙΕΡΑ-ΜΑΝΤΕΙΑ

Χρήσιμο άρθρο για όλα τα θέματα των μαντείων

Parker, R., 'Greek States and Greek Oracles', στο: P. Cartledge - F.D. Harvey (επιμ.), *Cruce: Essays presented to G.E.M. de Ste Croix on his 75th Birthday*, Duckworth in association with Imprint Academic, London 1985, 298-326.

26. Το ιερό του Δία στη Δωδώνη: το μαντείο των ήχων

Δάκαρης Σ., Βοκοτοπούλου, Ι., Χρηστίδη Φ. Α., *Χρηστήρια ελάσματα της Δωδώνης: των ανασκαφών Δ. Ευαγγελίδη I: Επιγραφές 1-2220 & II: Επιγραφές 2221-4216*, Athens 2013

Charinel (άρθρο αναρτημένο στο e-class)

Παπαδοπούλου – Βασιλείου, Μολύβδινα ελάσματα Δωδώνης (άρθρο αναρτημένο στο e-class)

Δάκαρης, Σ., *Δωδώνη*. Υπουργείο Πολιτισμού. Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα 2000.

Δάκαρης, Σ. Ι., Ανασκαφή Δωδώνης, ΠΑΕ 1969, 1983-1984 και 1990-1993, 1995, 1998 (Για τα ΠΑΕ: Πρακτικά Αρχαιολογικής Εταιρείας, βλ.

<https://www.archetai.gr/index.php?p=content§ion=1&id=20&lang=el> – σε έντυπη μορφή βρίσκονται στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Parke, H.W., *The oracles of Zeus. Dodona. Olympia*. Ammon, Oxford 1967

(<https://archive.org/details/HerbertW.ParkeTheOraclesOfZeus.DodonaOLYMPIAAMMON1967>)

27. Το Νεκρομαντείο στον Αχέροντα

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eulimene/article/view/32828/24941> με εκτενή βιβλιογραφία)

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

5/12	12/12	16 ή 17/12

Ελένη Ζυμή
10/10/2024